

ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОРИСТАННЯ КРОССЕНСУ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

USING CROSSENCE TECHNOLOGY IN THE TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES

УДК 371.134

Деньгаєва С.В.,
канд. пед. наук,
старший викладач
кафедри методики викладання
англійської мови в дошкільній
та початковій освіті
Житомирського державного
університету імені Івана Франка

У статті розглянуто питання вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у новому медіа-інформаційному просторі. Досліджується історія, переваги запровадження та втілення ідеї кроссенсу на уроках іноземної мови.

Ключові слова: технологія, кроссенс, професійна підготовка вчителя, вчитель іноземної мови.

В статье рассмотрены вопросы совершенствования профессиональной подготовки будущих учителей иностранных языков в новом медиа-информационном простран-

стве. Исследуется история, преимущества внедрения и реализации идеи кроссенса на уроках иностранного языка.

Ключевые слова: технология, кроссенс, профессиональная подготовка учителя, учитель иностранного языка.

The article deals with the improving of the future foreign languages teachers' training in the new media information environment. We analyze the benefits of introducing and implementing the ideas of crossence during the English lessons.

Key words: technology, crossence, teacher training, teacher of foreign languages.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Головним завданням системи освіти в Україні є формування та розвиток конкурентоспроможного, з глибокою мотивацією до продуктивної педагогічної діяльності вчителя, який завдяки креативному, творчому мисленню, бажанню навчатися, ефективно застосовує інноваційні засоби з метою підвищення якості знань учнів. Адже ХХІ століття диктує нові вимоги до навчання школярів, які вирости в новому медіа-інформаційному просторі. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти передбачає діяльнісний підхід: «спрямованість навчально-виховного процесу на розвиток умінь і навичок особистості, застосування на практиці здобутих знань із різних навчальних предметів, успішну адаптацію людини в соціумі» [3]. Таким чином, сучасна освіта націлена, насамперед, на розвиток особистості школярів, а не лише на здобуття знань, умінь і навичок. Тому саме професійна підготовка вчителя іноземної мови як носія духовних цінностей, спадкоємця поколінь має сприяти утвердженню гуманної, демократичної особистості, здатної до саморозвитку, самореалізації своїх інтересів та обдарувань [4, с. 14].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема сучасних освітніх технологій – це пошук підстав, які дозволяли б відрізнити стандартні (використовуються для вирішення завдань більш глибокого засвоєння змісту конкретних навчальних предметів) технології від технологій більш творчого характеру, що розвивають самостійність мислення суб'єкта навчання. В Україні проблемою теоретичних засад технологізації навчання займалися В.П. Беспалько, Ю.К. Бабанський, І.М. Дичківська, М.В. Кларін, Л.І. Морська, Г.К. Селевко тощо; теоретичними ідеями застосування інформаційних технологій у навчанні – В.Ю. Биков, Р.С. Гуре-

вич, А.В. Литвин, М.І. Жалдак, О.В. Співаковський, О.М. Гудирева, В.М. Олексенко.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Використання нетрадиційних методів та прийомів навчання сприяють підвищенню мотивації до вивчення предмета, розвивають наочно-образне мислення, вербальні комунікативні навички учнів, формують навички роботи з інформацією. Метод розвиваючої технології «кроссенс» на основі діяльнісного підходу сприяє формуванню креативності, співпраці, комунікації і критичного мислення учнів та є елементом диференціації та індивідуалізації навчання. Особливо це актуально на уроках іноземної мови, оскільки основна мета вивчення іноземної мови полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, базою для якої є комунікативні вміння, сформовані на основі мовних знань і навичок. І саме кроссенс, який ґрунтується на асоціаціях понять, подій, явищ і процесів з образами та дозволяє організувати роботу з текстом, малюнками, символами, картами, діаграмами сприятиме формуванню вміння здійснювати усномовленне спілкування (в монологічній і діалогічній формах) та спілкування в писемній формі відповідно до поставлених завдань.

Метою статті є аналіз теорії і практики використання технології кроссенсу в професійній підготовці майбутнього вчителя іноземної мови. Для досягнення поставленої мети слід розглянути історію запровадження ідеї кроссенсу та особливості її втілення на уроках іноземної мови в умовах нового інформаційного простору.

Виклад основного матеріалу. Кроссенс (від англ. cross – перехрестя, sens – смисл) – це візуальний асоціативний ланцюжок, який складається з 9-ти зображень, кожне з яких пов'язане з попереднім

і наступним зображенням, а центральне об'єднує за змістом відразу декілька. В результаті таке поєднання зображень з різних сторін розкриває певне поняття, явище або факт. Таким чином, кожен кроссенс являє собою сукупність дванадцяти (по числу сусідніх пар) асоціативних задачок, які потребують для відгадки не тільки стандартної ерудиції (як у більшості кросвордів або телевізійних ігор для знавців), але й широких знань, прекрасного асоціативного мислення і кмітливості. Тому кроссенс – це головоломка нового покоління, що з'єднує в собі кращі якості відразу декількох інтелектуальних розваг, завданням якого є скласти розповідь – асоціативний ланцюжок – за допомогою взаємозв'язку зображень.

Кроссенс був придуманий у 2002 році педагогом, письменником і математиком Сергієм Федіним та філософом і художником Володимиром Бусленком і вперше опублікований у 2002 р. в журналі «Наука і життя» [6].

Кроссенс – це сучасний методичний прийом візуалізації навчального матеріалу, який виконує такі функції:

- навчальну (сприяє засвоєнню навчального матеріалу);
- інформативну;
- дослідницьку (допомагає відповісти на питання: що? де? коли?);
- розвиваючу;
- пізнавально-пошукову;
- виховну;
- мотиваційну (формує інтерес і бажання зрозуміти, на перший погляд, незрозуміле і навіть абсурдне);

– комунікативну (створює мікро- і макродіалоги між різними учасниками навчального процесу – учителем, учнями, підручником тощо);

– соціальну (пояснює причини і закономірності певного явища, його елементи, протиріччя тощо).

Кроссенс має наочний, евристичний характер, сприяє процесу індивідуально-особистісної життєтворчості учнів, формує особистісні якості, такі як гуманність, соціальна активність, правдивість, порядність, працьовитість тощо. Використання кроссенсу сприяє формуванню соціальної компетентності в структурі уроку, оскільки змінює мислення і мову учнів, надаючи і тому, й іншому інтегрований, системний характер [7].

Для розв'язання кроссенсу необхідно:

1. З'ясувати, що зображено на кожному з малюнків кроссенсу.

2. Установити асоціації, які виникають з кожним із зображень. Подумати, що може об'єднувати ці різні зображення.

3. Розкрити зв'язки між центральним зображенням кроссенсу, що міститься під номером 5 та сусідніми за схемою: 5–2; 5–8; 5–6; 5–4. Ці зв'язки між зображеннями утворюють своєрідний візуальний хрест: 2 4 5 6 8 4.

4. Простежити зв'язки між зображеннями по периметру кроссенсу, що є його «основою», за схемою 1: 1–2; 2–3; 3–6; 6–9; 9–8; 8–7; 7–4; 4–5; схемою 2: 1 2 3 4 6 7 8 9 5; схемою 3: 1–2; 2–3; 3–6; 6–9; 9–8; 8–7; 7–4; 4–1 [8, с. 55].

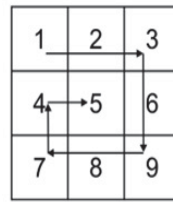

Схема 1

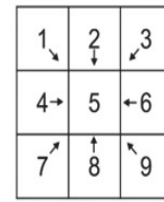

Схема 2

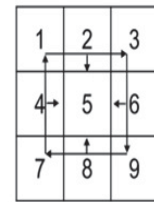

Схема 3

На уроках англійської мови кроссенс використовується як певний елемент тренінгу: інформація – і відразу ж закріплення на практиці в доступній формі. Для майбутнього вчителя іноземної мови кроссенс це: 1) спосіб поглибити розуміння вже вивченого шкільного поняття (явища, теми); 2) можливість показати неординарне практичне застосування знань і зв'язок вивченого із життям; 3) можливість установити міжпредметні зв'язки з іншими шкільними дисциплінами.

Для ефективного застосування методу «кроссенс», зокрема щоб охопити весь необхідний обсяг матеріалу і глибоко його вивчити, майбутній вчитель іноземної мови повинен старанно планувати свою роботу, щоб:

1) дати завдання учням для попереднього підготування: прочитати, продумати, виконати самостійні підготовчі завдання;

2) відібрати для уроку такий матеріал, який би давав учням «ключ» до освоєння теми;

3) дати учням час подумати над завданням;

4) на одному занятті можна використовувати одну (максимум дві) вправи;

5) важливо провести спокійне глибоке обговорення за підсумками завдання, зокрема, акцентуючи увагу й на іншому матеріалі теми, прямо не порушеному в кроссенсі;

6) проводити швидкі опитування, самостійні домашні роботи з різноманітних матеріалів теми, які не були пов'язані із завданням [2].

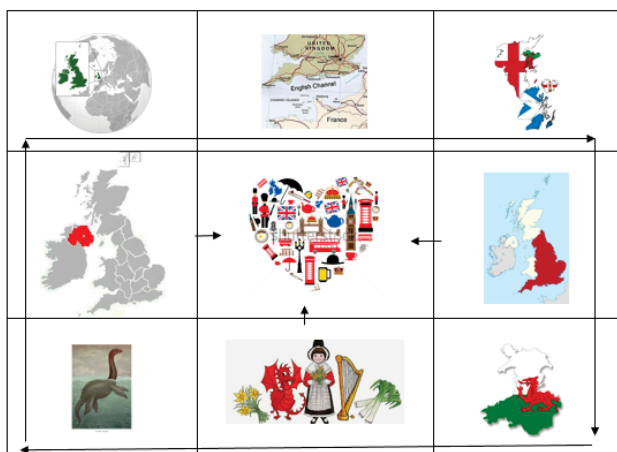
Ефективність використання кроссенсів була перевірена на заняттях з методики викладання англійської мови та літератури Житомирського державного університету імені Івана Франка. Робота з кроссенсом сприяє розвитку логічного, образного й асоціативного мислення, уяви; прояву нестандартного мислення і креативності; розвиває можливість самовираження. Розгадування кроссенса сприяє розвитку комунікативних і регулятивних вмінь; навичок роботи з інформацією; підвищується допитливість і мотивація до вивчення предмету.

На педагогічній практиці майбутні вчителі іноземної мови використовували подібну технологію

під час вивчення теми «Britain is Great» у 8 класі [5, с. 85–86]. Спочатку вони написали речення в кожному квадраті, використовуючи текст для читання «Paul's Travel Diary» про Великобританію.

You can see the British Isles to the north-west of the mainland of Europe. 1	Britain is separated from the continent by the English Channel. 2	This island state is made up of four lands: England, Wales, Scotland, and Northern Ireland. 3
Northern Ireland is separated from Great Britain by the Irish Sea. 4	Britain is Great. 5	England is the largest and most populous of the four. 6
You can discover the mystery of the Loch Ness Monster in Scotland. 7	The leek, the daffodil, and the red dragon are the national symbols of the Welsh country. 8	West of England is Wales. 9

Після цього підібрали необхідні малюнки та фото до створеного тексту.

Завданням для учнів було зрозуміти, що мав на увазі автор, та розкрити інформацію за допомогою наданих зображень в усній та письмовій формі. Такий прийом дозволив створити різноманітні навчальні завдання і дав можливість просуватися від одного рівня до іншого. Спочатку учні відгадують задану тему уроку, на другому рівні – вирішують кроссенс, знаходячи асоціацію між сусідніми зображеннями, на третьому щаблі – знаходять не тільки сусідні асоціації, але й перехресні, на четвертій – визначають об'єднання всіх образів асоціації, на п'ятій – створюють свій кроссенс.

Для полегшення складання кроссенсу самостійно студенти-практиканти (майбутні вчителі іноземної мови), запропонували алгоритм:

1. Визначити тематику (загальну ідею).
2. Вибрати 8–9 елементів (образів), що мають відношення до теми.
3. Знайти зв'язок між елементами.
4. Визначити послідовність елементів за типом зв'язку «хрест» і «основа».

5. Сконцентрувати значення в одному елементі (центр – 5-й квадрат).

6. Виділити відмінні риси, особливості кожного елемента.

7. Підібрати картинки, що ілюструють вибрані елементи (образи).

8. Замінити вибрані прямі елементи (образи) і асоціації непрямыми, символічними картинками.

9. Побудувати асоціативні зв'язки між образами елементів.

Для полегшення створення кроссенса зручно спочатку кожен квадрат заповнити словом (слово-сполученням, реченням) із вибраної теми, а потім замінити його асоціативною картинкою [1].

Крім вищезазначеного способу, кроссенс може бути використаний на уроках англійської мови наступними способами:

– в якості зашифрованої в такий спосіб теми уроку і головних його проблем, які будуть розглядатися (наприклад, знайти зв'язки між зображеннями, сформулювати тему уроку та його головні завдання);

– під час перевірки домашнього завдання (зашифрований у кроссенсі матеріал попереднього уроку або уроків подається з метою їх повторення та закріплення попереднього навчального матеріалу. У такий спосіб кроссенс виконує опорну образну схему);

– з метою створення проблемної ситуації на уроці (з урахуванням типових помилок учнів, що робить знання більш усвідомленими, міцними і допомагає учням подолати неправильні уявлення, вчить мислити, робити самостійні висновки, узагальнення);

– організація групової та парної роботи (скласти кроссенс на певну тему із запропонованих зображень, порівняння кроссенсів груп чи пар);

– на етапі підготовки до сприйняття тексту (зацікавити зображенням, створити ґрунт для емоційного сприймання подій);

– на підсумковому етапі вивчення теми з метою узагальнення навчального матеріалу;

– як творче домашнє завдання (створення кроссенсу в печатному або електронному вигляді на задану тему);

– побудова структури уроку (дев'ять елементів кроссенса можуть містити в собі послідовне відображення структури уроку з іменем, метою і проблемою посередині).

Висновки. Кроссенс – це асоціативна головоломка нового покоління, яка є прекрасним засобом розвитку логічного і творчого мислення учнів. Крім цього він вчить творити, висловлювати свою точку зору, обробляти інформацію, розвиває зорову пам'ять, зв'язне мовлення, комунікативну здатність, навички роботи з джерелами інформації, підвищують мотивацію та самооцінку. Він дозволяє на практиці втілити в діяльності вчителя

зміну пріоритетів, продиктованих цілями сучасної освіти – не навчити, а створити умови для самостійного творчого пошуку учня. Робота з образами виходить на високий творчий рівень, дозволяючи трактувати та інтерпретувати наявний матеріал зі своєї точки зору, залишаючи простір для індивідуальності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бектурганова Е.А. Метод «Кроссенс» на уроках русского языка и литературы. URL: <https://solncesvet.ru/>
2. Блог вчительки української мови Жунку Наталії Вікторівни. URL: <http://natavikzu.blogspot.com/2014/12/blog-post.html>
3. Державний стандарт базової і повної середньої освіти від 23 листопада 2011 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p>
4. Дубасенюк О.А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики: монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2009. С. 14.
5. Калініна Л.В., Самойлюкевич І.В. English. Your English Self: підручник для 8-го класу загальноосвітніх навчальних закладів (7-й рік навчання). К.: Наш час, 2008. 208 с.
6. Кроссенс – гра для ерудитів. URL: <https://www.nkj.ru/archive/articles/5105/>
7. Кроссенс як засіб для творчості педагога. URL: <http://www.soippo.edu.ua/index.php/home/2137-krossens-yak-zasib-dlya-tvorchosti-pedagoga>
8. Мананникова Л.Г., Овчинникова Е.В., Люц О.С. Применение метода «кроссенс» на уроках биологии. Приоритетные направления развития науки и образования: материалы X Междунар. науч.-практ. конф. (Чебоксары, 16 окт. 2016 г.); редкол.: О.Н. Широков и др. Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2016. № 3 (10). С. 54–58.